

Nước Ngọt và Xá-Xị Ngày Xưa ở Sài Gòn

Trước 1975, ở miền Nam có loại nước ngọt xá xị hiệu Con Cọp (BGI) nổi tiếng với hai câu quảng cáo:

*"Nước ngọt con cạp ở đâu
Đó là khỏe mạnh sống lâu yêu đời"*

Nhà máy USINE BELGIQUE được xây dựng năm 1952 thuộc tập đoàn nước giải khát BGI (Pháp), trước năm 1975 là nhà máy sản xuất nước giải khát lớn nhất miền Nam Việt Nam, thường gọi là nước ngọt Con Cọp. Đến năm 1975 thì đóng cửa vì không còn nhiên liệu, đến năm 1977, nhà máy bị quốc hữu hóa với tên gọi Nhà máy nước ngọt Chương Dương, vẫn còn cho đến nay.

Mỗi lần uống nước ngọt con cạp BGI loại màu xanh, vị the the, là loại bạc hà, rất dễ sặc nếu ba chộp ba nhóng vì có ép nhiều CO2 trong đó.

Ngoài nước ngọt Con Cọp thì còn có nước ngọt Con Nai nổi tiếng hãng nước ngọt Phương Toàn sản xuất trong Chợ Lớn, có chủ là người Hoa. Hãng nước ngọt cũng Pepsi-Cola vào Việt Nam một thời gian, nhưng cạnh tranh không lại với Phương Toàn và BGI (nước ngọt và bia Con Cọp), vì bị hãng Phương Toàn trả giá cao cho mấy người mua bán ve chai để mua vỏ chai Pepsi về đập bỏ. Hàng năm Pepsi chỉ được nhập cảng vào Việt Nam một số vỏ chai có giới hạn, chai rỗng các hãng phải mua về để đong lại (refill). Nhưng vì đã bị đập bỏ hết, Pepsi không mua lại đủ số vỏ chai của mình nên sập tiệm.

Nhà máy Coca-cola ở bến Vân Đồn (Khánh Hội) năm 1972

Ngoài ra còn có loại nước ngọt màu vàng, vị nước cam, tên là Birley's của hãng Coca-Cola. Loại này đắt tiền hơn Xá-Xị. Hình như không có loại nước ngọt nào bên Mỹ có mùi-vị giống Xá-Xị. Xá Xị giống như rootbeer, đầu cọp xanh gọi là bạc hà, uống the Birley's là nước cam vàng không ga (carbonated), cái chai có eo, mấy nàng thích uống hơn mấy chàng, nước ngọt Phương Toàn có hình con nai, có vị như Dr Pepper + vanilla. Hồi nhỏ có chơi nắp khoén (nắp chai) thì nước ngọt nắp chai xá xị màu trắng có hình đầu con cọp đỏ là lính có giá trị 1 thập nhất. Nắp chai nước cam màu vàng cam có chữ Top màu đỏ là Tướng... Pepsi Cola, Coca Cola, Nắp chai Birley's màu xanh dương có chữ Birley's màu xanh đen có giá trị cao hơn, còn Nắp chai xá xị của hãng Phương Toàn màu trắng có hình con Nai màu nâu đen là cao nhất... bởi ít người uống nên nắp khoén bị hơi hiếm chẳng?

Những nắp chai nước ngọt đủ màu sắc được nhặt nhanh này đã trở thành một phần tuổi thơ của những người sinh ra ở miền Nam vào thập niên 1960. Dưới đây, xin giới thiệu bài viết của tác giả Quan Nguyen đăng trên group **Salut Saigon & Salut Les Copains**, với ngôn ngữ rất của Sài Gòn xưa.

Ngày xưa lúc còn nhỏ, mỗi lần bị cảm sốt, tui thường được bà ngoại mua cho tô hủ tiếu ăn giải cảm, thêm chai xá xị uống cho dễ tiêu. Mà ngộ lắm, ăn xong tô hủ tiếu và uống hết chai xá xị là nghe khoẻ liền. Với tui, tô hủ tiếu và chai xá xị ngày đó không phải muốn là được đâu, chỉ thỉnh thoảng mới có, cho nên mỗi

Một quán nước ở Huế năm 1972, bên trong là 1 khẩu thần công

lần thêm là phải “bệnh”, giả bộ ăn cơm không dzô, bà ngoại tui nghe xót ruột cho đưa cháu nên mua liền tô hủ tiếu và chai xá xị, ăn hết tô hủ tiếu vẫn chưa no, tui còn bỏ thêm cơm vào ăn tiếp với nước lèo nữa.

Cơm, canh, thịt kho hột vịt, cá chiên, cá kho, bông bí xào, đậu rông xào, cải rổ xào... hầu như là thức ăn chính hàng ngày. Còn phở hay hủ tiếu là đồ xa xỉ. Thỉnh thoảng, vào ngày Chủ Nhật, tui còn bị sai xách cái xô gạo đi xay bột về đổ bánh xèo, bánh khọt. Bữa đó cả nhà được một bữa ăn ngon lành. Các

món chè cũng được nấu ở nhà ăn chứ không mua ngoài tiệm, mà chè thường được nấu bằng đường tán, đường cát vàng nên có vị ngọt rất thanh. Có lẽ ông bà mình ngày xưa làm lưng cực khổ, kiếm đồng tiền không dễ, nên họ rất quý trọng chén cơm, manh áo. Ăn cơm là phải vét sạch chén, ăn bỏ mứa bị la liền, chừa lại vài hột cũng bị la. Quần áo cũng không nhiều, chỉ có mấy bộ nên nhớ rất rõ, mặc thay phiên để cho cũ đều. Bộ nào ưng ý nhất thì để dành, khi nào được lên Sài Gòn chơi mới mặc (gọi là bộ đồ vía). Gần tết mới được may một hai bộ đồ mới để mặc đi mừng tuổi. Còn xá xị, cam vàng hay li-mô-nát (Limonade) vào những ngày tết mới được uống thoải mái. Mà vậy cũng tốt, nhờ ăn uống điều độ, thanh đạm nên ít thấy béo phì, tiểu đường hay gout.

Giờ thì Coke, Pepsi tràn ngập nên chai xá xị ngày xưa đã trở thành quá khứ. Nhiều khi hỏi mấy đứa nhỏ, tui nó không biết xá xị là gì. Thời đó có chai xá xị hiệu con Cọp của hãng BGI và con Nai của hãng Phương Toàn. Coke và Pepsicola cũng đã có mặt ở Việt Nam trước năm 1975, nhưng xem ra không địch nổi 2 loại xá xị Con Cọp và Con Nai này.

Xá xị Con Nai

Nghe dượng Sáu tui kể hồi năm 1962, ông “cua” dì Sáu tui “dính” là nhờ chai xá xị con Cọp này. Ông nói cứ mỗi lần rủ dì Sáu đi chơi là thế nào cũng phải ghé quán nước ven đường uống xá xị (vì dì Sáu tui khoái uống xá xị), mà cứ mỗi lần uống xong chai xá xị là ông phải... ợ vài cái. Mỗi lần ợ là dì Sáu nhăn mặt. Ông nghe ngại nên không uống xá xị nữa mà đổi qua uống chai la de con Cọp. Vậy mà nhờ có chút men bia vào, ông mới dám mạnh dạn ngộ ý với dì Sáu tui. Hai người thành vợ thành chồng có tới 6 người con, giờ đã ngoài 80 mà dì dượng tui vẫn xưng hô anh anh em em với nhau ngọt ngào như chai xá xị ngày nào.

Có những món ăn thức uống ngày xưa sao mà ngon đến nỗi cứ nhớ hoài. Hương vị đó chỉ có ở một thời tuổi thơ ngắn ngủi, nhưng lại kéo dài cho đến lúc bạc đầu.